

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

808. 24	Пулатов Шерзод Аббозович	Межэтнический диалог и переговорные процессы в полиэтничном Казахстане: институциональные практики и политико-правовые основы	3603
809. 25	Сатвалдиев А.Г.	Қазақстандық этносаясатта «жанубий қозғалыс» газетінің алар орны және түрлі кезеңдердегі мемлекеттік саясаттың оның контентіне әсері	3608
810. 26	Токенов А.С.	Социальный капитал и доверие в казахстанском обществе: к вопросу о влиянии этнической структуры	3613
811. 27	Узарова Л.М.	Особенности коммуникации в сфере этномедиации	3617
812. 28	Урстенова Д.Д.	30 лет АНК: новые возможности народной дипломатии	3622
813. 29	Хмелевский В.А.	Межкультурное многообразие и общая историческая память В республике Казахстан	3627
814. 30	Чжан Цзинкай	«Цветные революции» в эпоху интернета (особенности противостояния в странах СНГ)	3630

6 – СЕКЦИЯ
ФИЛОЛОГИЯНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФИЛОЛОГИИ

**6.1 ҰЛТТЫҚ ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ЖАҢА ҮРДІСТЕРІ МЕН ДАМУ БАҒЫТТАРЫ
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ**

815.	Абдулла А. К.	Абай мұрасындағы сакралды ұғымдар	3610
816.	Алаудин Н. Ә.	Нәзира Бердалы поэзиясындағы фольклорлық үрдістер	3614
817.	Амантай Н., Қапсихқызы Д.	«Ескендір» поэмасындағы уақыт пен мәңгілік мәселесі: Абайдың философиялық концепциялары	3618
818.	Ахметбекова Т. У.	Б.Майлин мен А.Чехов әңгімелеріндегі сарказм	3622
819.	Байдуллаева Ж.К.	Қазіргі қазақ прозасындағы мистика жанры	3626
820.	Ғалымжанова З. Т.	Мемуарлық романдардағы тәрбие құндылығы	3629
821.	Дәуренбек А. Ж.	Тұрсын Жұртбайдың «Бесіңді түзе!..» еңбегі: Мұхтар Әуезовтің шығармашылық тағдыры және көркемдік шындық	3632
822.	Ергеш А. М.	Қабдыкәрім Ыдырысов поэзиясындағы интертекст және оның поэтикалық мәні	3638
823.	Еркін А.	«Телқоңыр» және ұлттық болмыс	3641
824.	Жакупова С.С.	XX ғасыр басындағы қазақ әдебиетіндегі ескілікті сынау тенденциясы: Ш.Торайғыровтың «Базарбай молдаға» өлеңі	3644
825.	Жақсыбаева Н. Ж.	Білім берудегі жаңа технологияның тиімділігі	3645
826.	Төребаева А.О.	Жүрсін Ерман арнау өлеңдерінің көркемдік ерекшелігі	3650
827.	Тұрсын Қ. А.	Бейсембай Кенжебаев – аудармашы	3656
828.	Сұлтанбек Ә.	Орыс тілді қазақ жастарының сөз сапасы: түйіткілдер мен шешімдер	3659
829.	Қажетерова Ш. С.	Еркін өлеңдердегі көлеңке образы	3664
830.	Қуанышбаева Н.А.	Тайыр Жомартбаев шығармашылығындағы балалар әдебиетінің көркемдік-жанрлық сипаты және алаш кезеңіндегі білім беру ісіне ықпалы	3669
831.	Құлшар Б. М.	Сатирадағы есімдер жүйесі және олардың эстетикалық-семантикалық жүктемесі	3673
832.	Махмутова А. Қ.	Абай Құнанбайұлының қара сөздері және ұлттық әдебиеттанудың жаңа үрдістері: білім және руханият	3676
833.	Молдахан Е. М.	Tiktok, Instagram секілді әлеуметтік желілерді әдеби білім беруде қолдану тәсілдері	3679
834.	Томабаева А. Ғ.	Шәкәрім мен Қожа Хафиздің философиялық үндестігі	3683
835.	Түсіпбек М. К.	Мұхтар Әуезов пен Оноре де Бальзак шығармаларындағы сыншыл реализм	3688

		принциптері туралы	
836.	Сайфуллаева Б. Б.	Орта ғасыр түркі ойшылдарының мұрасы мен Абай шығармаларындағы көркемдік дәстүр сабақтастығы	3692
837.	Шагирова Д. Р.	Көлеңке архетипінің көркем трансформациясы: Достоевскийдің «Сыңар» повесі мен Төлен Әбдіктің «Парасат майданы» негізінде	3696

**6.2 ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІНІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ**

838.	Абденкул Д.С.	Үйлену салт өлеңдеріндегі лингвотанымдық сипат	3700
839.	Абдрахман А.Е.	«Ер Төстік» жырындағы ең басты гендерлік көріністер мен символдар	3704
840.	Амирова А.Б.	Мақал-мәтелдер әлеміндегі билік пен гендер: қазақ және ағылшын паремияларының салыстырмалы талдауы	3708
841.	Анарбекова А.Б.	Оқушылар сөйлеу тіліндегі терминдер қолданысы	3715
842.	Бөгетбаева А.Т.	Жаһанданудың мәдени таптаурындардың қалыптасуына әсері	3719
843.	Дәулетші Д.Р.	Жалпықолданыстағы сөздерді термин ретінде қолдануда жарыспалылық мәселесі (ақпараттық технологиялар саласы бойынша)	3723
844.	Ермекқызы А.	Интернет лексиканың қолданысы	3726
845.	Жаныбекқызы Б.	Ұлттық фильмдердегі тілдік ерекшеліктер және әсерлеуші құралдар (көркемдегіш құралдар)	3730
846.	Жарылхасын Б.Қ.	Мұхтар Мағауин шығармашылығындағы фразеологизмдердің мәні	3733
847.	Қуандықова И.Р.	Кірме сөздер: игерілуі және электронды коммуникация ортасындағы қолданысы	3736
848.	Қайыркен А.О.	Корпустық лингвистика: қазақ тілін оқытудағы инновациялық бағыт	3743
849.	Қанатқызы А.	Зейнолла Шүкіровтың шығармаларындағы кейіпкер тілі мен стилі	3747
850.	Қуаныш Ә.	Methodology for the development of students' emotional competence in the lesson of the kazakh language	3751
851.	Қыдырбай Н.А.	Қазақ тіліндегі жаңа сөздер мен терминдердің пайда болуы және оларды қалыптастыру мәселелері	3755
852.	Мадиярова Д.М.	Жастар тіліне әлеуметтік желінің әсері	3759
853.	Меліс А.Б.	«Жер-Ана» ұғымының мағыналық ерекшеліктері	3762
854.	Муратбаева Ж.К.	Қазіргі қазақ киносындағы тілдік ерекшеліктер (комедия жанры негізінде: «Таптым-ау сені»)	3766

855.	Муратова М.	І.Жансүгіровтің «Құлагер» поэмасындағы мінез-құлық метафоралары	3769
856.	Мұхтарова Ф.С.	Қазақ және қырғыз тілдеріндегі тағамға қатысты этнофразеологизмдер	3772
857.	Нугман А.А.	Фразеологизмдердің лингво-мәдени өрісі	3775
858.	Онгарбаева А.О.	Қазақ және өзбек фразеологизмдеріндегі киелі сандардың ортақ белгілері	3777
859.	Оразалина А.А.	К.Оразалиннің тілдік тұлғасын тану мәселесі	3781
860.	Оралбай А.О.	Қазақ тілін әлеуметтік желілерге танымал ету үшін контент стратегиялары	3785
861.	Оспан М.Ж.	Қазақ халқының мақал-мәтелдеріндегі «Бақыт» концептісі	3790
862.	Өркенқызы А.	Постмодернистік мәтіннің байласымы мен тұтасымын барлау	3794
863.	Рзалиева Р.Ж.	Ғаламтордағы тұлғаны тілдік кемсіту: себебі мен салдары	3798
864.	Сәбитқызы Б.	Жанат Әскербекқызының шығармашылығындағы концептуалды метафора	3802
865.	Түйлебаева Қ.Б.	Хаос және контекст	3805
866.	Тұранов Ы.Ә.	Әлихан Бөкейханов шығармаларындағы антропонимдердің психолингвистикалық сипаты	3809
867.	Уәлібек А.А. Беласар І.Қ.	Қазақ фразеологизмдерінің гендерлік аспектісі	3812
868.	Ұланова Е.Д.	Т.Әбдікәкімовтің «Ажал даласындағы тас» өлеңіндегі сөздердің қолданылуының математикалық жиілігі	3816
869.	Халмурат Е.С.	Mangurtism – future tragedy	3819
870.	Шиктыбаева А.	Жасанды интеллект арқылы өтірік өлеңдер құрастыру	3821

6.3 ОРЫС ТІЛІ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ РУССКИЙ ЯЗЫК И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ

871.	Абдикадырова А.М., Аманджол А.Е., Беккалиқызы А.	Слово <i>хайп</i> и его производные	3825
872.	Амангелді А.Ж.	Слова-паразиты в речи современной молодежи	3828
873.	Аманшаева И.С., Мәлікова А.Н.	Слово прикол и его производные в молодежном сленге (на материале НКРЯ)	3832
874.	Дудко В.Н.	Языковые средства как механизм воздействия	3836
875.	Елубаева К.К.	Устойчивое выражение "24/7" в современной речи: аспекты значения	3841
876.	Жарлықасым Ж.К.	Синтаксические модели новостных заголовков в интернет-СМИ Казахстана	3844

877.	Жумабаева А.Б.	Лексикографический анализ лексемы «упрямство» в русском и казахском языках	3850
878.	Кеңес Н.С.	Жизненное кредо молодёжи Казахстана: лингвоаксиологический аспект	3853
879.	Қалихан А.А.	Специфика молодежной инвективной лексики (на материале соцсетей Tik Tok, Telegram)	3856
880.	Мазуркина У.А.	Фонетическая интерференция при обучении русскому языку как иностранному китайских студентов	3859
881.	МаксUTOва Д.Г.	Научная VS народная этимология объектов Астаны (по материалам уличных интервью инстагида Мити Байназарова)	3862
882.	Серикова Д.М.	Специфика обучения аудированию в 9 классе	3865

**6.4 ОРЫС ӘДЕБИЕТІ: КӨРКЕМ МӘТІНДІ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ТҮСІНДІРУ
РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА: АНАЛИЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ
ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА**

883.	Абдрахманова Э.	Bakhyt Kairbekov: the problems of creativity	3869
884.	Ерболат Д.	Фольклор как мотивообразующий элемент в повести З. Наурызбай и Л. Калаус «Приключения Бату и его друзей»	3870
885.	Ибраимова С.	Мотив самопожертвования в прозе Л. Улицкой	3874
886.	Кенжетай Б.	Фольклорные образы и мотивы в цикле «Кудыкины горы» Н. Черновой	3876
887.	Курмангалиева Г.	Метафора «необретенный рай» в романе Бахыта Кенжеева «Младший брат»	3879
888.	Мухамадиева К.	Особенности реализации категории «автора» и «скриптора» в романе Т. Толстой «Кысь»	3881
889.	Надирхан В.	Быт и нравы русского помещного дворянства в изображении Н.И. Новикова, Д.И. Фонвизина, А.Н. Радищева	3884
890.	Онгар А.	Символика круга в романе «Круг пепла» Д. Накипова	3888
891.	Оразалина А.	Литературное наследие Рымгали Нургали: социальные и философские аспекты в произведениях писателя	3891
892.	Өсербайұлы С.	Қазақ романының қалыптасу кезеңдері және дамуы	3893
893.	Сарсенбай М.	Концепция детства в литературе: культурный и философский контексты	3897
894.	Сералимова С.	Исторический контекст и культурные традиции в творчестве тюркоязычных писателей	3900
895.	Тахауикызы Ж.	Тема Древнего Новгорода в исторических и художественных произведениях Н.М. Карамзина	3903
896.	Турабекова И.	Образ современной российской женщины в произведениях Дарьи Донцовой	3907

897.	Цындра А.	Фольклорно-мифологический контекст образа ведьмы в повести Н.В. Гоголя «Майская ночь, или Утопленница»	3912
------	-----------	--	------

6.5 АУДАРМА ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС МӘСЕЛЕЛЕРІ

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

898.	Айтбаева А.М.	Особенности аудиовизуального перевода на примере фильма «Inception»	3918
899.	Акимбекова К.Ж.	Прагматический аспект перевода рассказов Оскара Уайльда	3920
900.	Алпамыс Т.М.	Intercultural Features of Modality Expression in English and Kazakh: Translation Challenges	3922
901.	Амангелдиева А.М.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдегі кейбір соматизмдер аудармасы	3926
902.	Әбдірахман А.Қ.	Аудиовизуалды аудармада реалияларды беру ерекшеліктері	3928
903.	Бектлеуова А.С.	Тіл және әдеп: ұлттық ерекшеліктер мен аудармадағы ұстанымдар	3931
904.	Бультенова Д.Т.	Culinaryonyms as culturally marked lexis: issues of equivalence in translation from Kazakh into English	3933
905.	Дулатова А.А., Кадырова Р.Р.	Ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологизмдер мен мақал мәтелдердің ұқсастықтары мен айырмашылығы	3937
906.	Елибаева А.Т.	Лингвокультурные трансформации в аудиовизуальном переводе: анализ русской локализации фильма «Веном»	3941
907.	Жексемби Д.Д.	Аудармада қолданылатын цифрлық технологиялардың жетістіктері	3945
908.	Каткенова З.Д.	Childbirth celebration in Kazakh and English cultures	3950
909.	Қыдырбай Г.З.	Орта мектептерде ағылшын грамматикасын оқытуда коммуникативті әдістерді қолдану	3953
910.	Матыгулова А.Н.	Translation of documentary novels	3956
911.	Нығметулла К.Б.	Көркем әдебиет стилінің аудармасы: жасанды интеллект, машиналық аударма мен адам аудармасының салыстырмалы талдауы (Эрнест Хемингуэйдің «Килиманджаро – қарлы тау» әңгімесінің негізінде)	3959
912.	Райнбекова А.К.	«Жеті» санының ағылшын, орыс және қазақ тілдеріндегі фразеологиялық бірліктер мен аудармадағы көрінісі	3962
913.	Сейткенов К.Б.	Көркем мәтін тілі прагматикасын жеткізуде тіркесті бірліктердің аударылу ерекшеліктері	3966
914.	Сүндетова А.Н.	«Жаңбыр» концептісінің тілдік-танымдық сипаты және тіларалық берілуі (Э.Хемингуэйдің «Қош бол, майдан!» романы негізінде)	3972
915.	Утеулиева А.А.	Lexical-semantic types of non-verbal means and their translation	3978

**6.6 ШЕТЕЛ ФИЛОЛОГИЯСЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНОСТРАННОЙ ФИЛОЛОГИИ**

916.	Айдарбекқызы М. Ермекқызы А.	Тілдердің жойылу қауіпі және қайта жаңғырту мүмкіндіктері	3983
917.	Асатова К.Т.	Semantic and Pragmatic Aspects of Anglicisms in Modern Kazakh	3986
918.	Аслялиева А.Ж.	Frequency and Functional-Semantic Analysis of Color-Denoting Adjectives in George Orwell's "Animal Farm"	3990
919.	Ахметбек Д.А.	Axiological characteristics of the biography of a virtual character	3996
920.	Байсұлтан А. Н.	Ағылшын көркем әдебиетіндегі бейвербалды қарым-қатынастың рөлі	3999
921.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	4003
922.	Жунусова А. К.	Ағылшын әдебиетіндегі «адамның оң мінезі» лексика-семантикалық өрісінің құрылымы	4008
923.	Кенесбаев А. С.	The language game in modern internet communication	4013
924.	Кенжебай А.Т.	Сравнение языка рекламы в английском и казахском языках	4015
925.	Сабилова Ж.Б.	Репрезентация концепта "семья" в англо-, казахоязычных публицистических дискурсах начала XXI века	4018
926.	Сериккалиева А. Ж.	Образность публицистического дискурса в новогодних речах: сравнительный анализ выступлений президента Казахстана и короля Великобритании	4020
927.	Тлемисова Ж. М.	Semantic analysis of the linguistic changes driven by generation Z's neologisms	4023
928.	Турсынбетова А. Н.	Балалар тіліндегі инновациялар мен олардың сөзжасамдық ерекшеліктері	4027
929.	Ундимисова А.Ж.	Английские пословицы и поговорки: их значение, употребление и русские эквиваленты	4030
930.	Хасенов И. Танабаев Т.	A brief overview of the origins and formation of the basic terms of electricity in English and Kazakh languages	4031
931.	Шандер Д.	The English language acquisition: why are you still unable to speak it?	4034

**6.7 ҚЫТАЙ ФИЛОЛОГИЯСЫ МЕН ЛЕКСИКОЛОГИЯСЫ: ЖАҢА
БАҒЫТТАР МЕН ӘДІСНАМАЛАР
КИТАЙСКАЯ ФИЛОЛОГИЯ И ЛЕКСИКОЛОГИЯ: НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
И МЕТОДОЛОГИИ**

932.	Абдуллина А.Р.	Тіл мен мәдениеттің өзара байланысы және аудармадағы рөлі	4039
933.	Абдуразакова М. Д.	Ресми іс-қағаздардағы тұрақты тіркестер мен клишелердің аудару тәсілдері (қытай және	4043

		қазақ тілдерінің іскерлік құжаттары негізінде)	
934.	Асқар Н.	Лю Цысиннің “Үш Ғалам” (三体) ғылыми-фантастикалық роман трилогиясының стилистикалық ерекшеліктері	4046
935.	Дюсупжанова Ж.М.	Қытай фильмдерін қазақ тіліне аударудың ең танымал түрлері мен кең таралған әдістері	4049
936.	Кабышева А.Д.	Медициналық терминдерді қытай тілінен қазақ тіліне аудару мәселелері	4054
937.	Күшәнбек М.	Бақ-тағы қытай фразеологизмдерінің қазақ тіліне аударылу ерекшеліктері	4060
938.	Қалекенова Ж.Қ.	Мәдени революция кезеңіндегі әдебиеттің даму көрінісі	4065
939.	Майбас Ә.Т.	Қытай тілін шет тілі ретінде оқытудың бастауыш сатысындағы құрмалас сөйлемдердегі жалғаулықтардың оқыту мәселесі	4068
940.	Мамедова Р.В.	Сравнительный анализ китайских и казахских пословиц и фразеологизмов	4071
941.	Маметова А.М.	Медицина саласындағы кәсіби мәтіндерге лингвистикалық талдау	4076
942.	Мылтықбай Ж.А.	Қытай ауызекі сөйлеу стилінің қолдану аясы	4080
943.	Намазова Ж.Т.	Жасанды интеллект негізіндегі қытай тілін оқу: мүмкіндіктер мен шектеулер	4085
944.	Нұрлан Е.	Цянь Чжуншудың “Қоршалған қамал” романының көркемдік ерекшеліктері мен кейіпкерлер образы	4088
945.	Нұртай А.	«Өмір мен өлім мені қажытады» романында реинкарнация арқылы әлеуметтік жіктелуді бейнелеу	4093
946.	Сейлова А.А.	Влияние политической и культурной ситуации в Китае в период Тан на литературу	4097

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENTS**

**СЕКЦИЯ 7. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ
ECONOMIC SCIENCES**

**Подсекция 7.1 ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІ**

**ОТКРЫТОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ
БЕЗОПАСНОСТЬ**

OPENNESS OF THE NATIONAL ECONOMY AND ITS ECONOMIC SECURITY

947.	Асылбаева Ж.Е.	Цифровизация в жилищном строительстве: преимущества и перспективы	4100
948.	Аудан Д.Т.	Өнеркәсіп кәсіпорының тұрақты дамуының	4103

5. Ричардс, Дж. С., және Роджерс, Т. С. (2001). Тіл оқыту әдістері мен тәсілдері. Кэмбридж университеті баспасы.
6. Хармер, Дж. (2007). Ағылшын тілін оқытудың тәжірибесі (4-шы басылым). Пирсон Білім.
7. Кук, В. (2008). Екінші тіл үйрену және тіл оқыту (4-ші басылым). Роутледж.
8. Ларсен-Фриман, Д. (2000). Тіл оқытудағы тәсілдер мен принциптер. Оксфорд университеті баспасы.
9. Торнбери, С. (2006). ELT A-Z: Ағылшын тілін оқытудағы терминдер мен ұғымдардың сөздігі. Макмиллан білім.
10. Нунан, Д. (1991). Тіл оқыту әдістемесі: Мұғалімдерге арналған оқулық. Прентис Холл.
11. Райт, А., Бетгеридж, Д., және Бакби, М. (2006). Тіл үйрену үшін ойындар (3-ші басылым). Кэмбридж университеті баспасы.
12. Мақсұтов, Р. (2010). Ағылшын тілін оқытуда коммуникативтік әдістерді қолдану. Алматы: Қазақ университеті.
13. Сағындықова, Г. Ә. (2014). Қазақ тілін оқытуда коммуникативтік әдістерді қолдану. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті.

UDC 81'25

TRANSLATION OF DOCUMENTARY NOVELS

Matyulova Aliya Nagashibayevna

Aliya_kaz@mail.ru

PhD student faculty of philology

Department of Theory and Practice of Translation

ENU by L.N.Gumilyov, Astana, Kazakhstan

Scientific adviser – S. Tazhibayeva

A documentary novel is a combination of fiction and documentary recording based on real events. A distinctive feature of a documentary novel is that it is based on real facts, circumstances and historical events from life. A documentary novel is a genre in literature that explores historical events and social phenomena by analyzing documentary materials reproduced in whole, in part or in exposition [1]. To give artistic value and a deeper and more emotional perception of reality, literary techniques and styles are used in documentary stories. The theme of a documentary novel can be different, it can be devoted to historical events, social problems, and can also reflect the autobiography of the author himself, etc. Often in documentary works, the author of the works not only states the facts, but also draws conclusions, reflects and offers his vision of these events. Another distinctive feature of a documentary novel is the presentation of the life of a real person, while fiction is the author's fantasy, giving aesthetics to the work. In fiction, the author uses fictitious names, etc., creates an image of society that pleases him [2].

A striking example of this is the documentary novel by Mukhamed Shayakhmetov "Silent Steppe", where the author describes his difficult life and the life of his family during the years of famine and colonization. In this work, the author approaches reality as a researcher, presenting a personal interpretation of events and his view of the events that took place in his life. The purpose of such documentary works is to capture a trace in the history of mankind, which testify to significant events of past years. Thanks to such documentary novels, the current generation delves into its history, thereby gaining knowledge about its ancestors. A documentary novel helps the reader understand historical events, feel the atmosphere of those years and try to imagine the experiences of the people, where certain events are described. After reading a documentary novel, the reader can immerse himself in the events described in the story. The role of a documentary novel in society is great. It helps both the future generation to preserve the importance of historical events, and the current generation to understand their meaning. Another important meaning of a documentary novel is its impact on public consciousness. Writing through these documentary facts and events can influence the public consciousness of the younger generation, which is an important factor in writing this kind of material. Readers can analyze past events and compare them with the current situation in the country through these documentary novels. Along with the positive value of this genre of literature, there are also difficulties in perceiving it. One of the main difficulties is maintaining a balance between

objectivity and subjectivity in the presentation of information. Documentary facts are not subject to distortion, that is, they must be in the "golden mean" between reality and the personal opinion of the author himself. We become witnesses to how history is "rewritten" and "twisted", which should not be in documentary novels. Distortion of one of these elements can be negatively and unreliably conveyed to the reader.

A documentary novel should contain elements of the fiction genre. The story should be filled with metaphors, symbols, clichés so that the reader can perceive the information easily. These attributes of the fiction genre help the author create vivid pictures of events. Depending on the topic of the documentary novel, the author can inspire the reader with a sense of patriotism for his country, for the events that his people experienced in the past. Thus, the author helps the reader to be involved in these historical events, makes the reader witnesses of these events. A striking example of such a work is the documentary novel by Makhmud Shayakhmetov "Silent Steppe". In the work, the author describes the tragic life of the Kazakh steppe people during the years of famine and war. In it, M. Shayakhmetov raises key historical and political issues of the country, such as colonization and famine. In "Silent Steppe" the author talks about tragic moments in the history of Kazakhstan. The life of rural residents and their attitude to the state structure occupies a central place in this story. The author uses documentary facts and information to describe the history of human destiny, reveals the positive and negative aspects of the life of the steppe Kazakhs. The story raises such important topics as the traditions of the Kazakh people, changes in the life of the people and the consequences of ruthless political reform. The author reveals the theme of social changes in Kazakhstan, the clash of the nomadic people with the Soviet government. The work describes collectivization in Kazakhstan and its consequences, where the nomadic way of life was forcibly eliminated and the peasants were forced to unite in collective farms. These events led to such tragic events as the loss of land, herds and the accustomed nomadic way of life. The author describes the terrible famine in Kazakhstan in 1932-1933, which followed the result of the ruthless policy of the Soviet government. As a result of this policy, thousands of Kazakhs were forced to leave their native lands in search of food, many died of hunger. The Soviet government confronted the nomadic people with such a problem as urbanization and industrialization. The story also reveals the fates of individuals, where the main character of the story is the author himself. Shayakhmetov describes his memories of the tragedy he experienced, including displacement, repression, and the loss of loved ones. The story raises an important and significant topic of preserving culture and tradition despite the harsh conditions in which the Kazakh people found themselves. The author shows how the people sought to preserve their culture, language, and identity as a people, despite pressure from the Soviet government. Shayakhmetov makes us feel the atmosphere of the tragedy of the people who suffered from historical catastrophes.

Translation methods of documentary novels

In order to preserve the accuracy of the facts and the originality of the text, it is necessary to take into account several important aspects when translating a documentary novel. The most basic and widely used translation method is dynamic (semantic) translation. In this case, the translator must adapt the text to the reader so that the translated text sounds on par with the original. This method must be used if the original text contains words that cannot be translated directly. In such cases, the general meaning should be conveyed. Cultural realities, phraseological units, and property names are usually used in documentary novel; it is extremely important not to make mistakes when translating them. In such cases, it is also necessary to adapt the text for the reader. Often, in cases where it is impossible to find a direct translation of a specific term, the translator resorts to translation with explanations. In such cases, it is possible to avoid distortion of facts. This technique helps to preserve the accuracy of information. Another important point when performing a translation is preserving the style and tone of the work. This technique must be taken into account in order to preserve the author's manner of presentation, since a documentary novel has its own manner, it can be emotional, reserved or analytical. The translator is faced with the task of understanding the context and the author's intent. In this regard, not only the information in the work itself is important for the reader, but also the position of the author himself, his opinion on certain historical events described in the text. The translator's task is to convey the author's intent without distortion. Since documentary works present historical facts and events, the translator must make sure that these facts are correct in order to avoid controversial issues. It is necessary to emphasize the importance of researching the translation of documentary stories. We observe a limited number of dissertations on this topic, the main sources are published articles that raise the specifics of translating documentary works, but these articles do not reveal the whole essence of the problems, touching upon them only partially [3].

Documentary stories often contain unique historical facts, personal stories, experiences of the people, they describe cultural heritage that may be unfamiliar to people of another culture. It is for this reason that they should

be translated into other languages, as they have an educational aspect, that is, through documentary stories, representatives unfamiliar with our culture can study the history of the Kazakh people. Thanks to documentary stories, we manage to preserve history and pass it on to future generations. Translation of a documentary story can also attract readers from other countries, thereby expanding the audience of readers. It is documentary stories that help build bridges between countries and different cultures, instilling respect for another culture.

Translation of documentary works can serve as a basis for educational programs, research or scientific conferences. Using documentary facts or their translation, scientists can confirm or refute their hypotheses or theories. These facts are the foundation of evidence on which conclusions or findings are based, for this reason there should be no distortion of facts. Without reliable and accurate facts, hypotheses have no scientific value. In this story by M. Shayakhmetov "Silent Steppe" the author conveys to us the following scientific and historical facts related to the life of the Kazakh people and their culture. In the story, the author describes the tragic events of the first half of the 20th century, where collectivization and famine overtook Kazakhstan in the 1930s. He describes in detail the historical events and mass repressions, deportations and measures applied to the Kazakh people by the Soviet government. These events led to mass repressions and famine. In the story, M. Shayakhmetov shows the facts of the displacement of peoples and the deportation of ethnic groups, including Germans, Koreans, and Chechens, who directly left a mark on the way of life and culture of the Kazakh people.

Thanks to this documentary story, we see the situation of the peasantry during the years of collectivization. The author describes the life of the Kazakh people in the steppe, social relations in the villages, where the reader understands how the life of the people and culture changed within the framework of the construction of socialism. M. Shayakhmetov also describes the lives of real people, indicating their names, who were witnesses of that period. In the story, the author gives facts from the lives of these famous people, who were key figures in those historical events. In the story, the author gives specific figures about the people who died during the famine. These data show the scale of the tragedy that befell the Kazakh people. The author deliberately gives these facts and data, thereby making the story not only documentary, but also scientific, in places showing the emotional side of those events.

Conclusion. In conclusion, I would like to add that documentary novels play a key role in the culture of each country. They help to preserve in memory important events from the lives of people and the country as a whole. Thanks to documentary novels, we know the names of people who created our history, changed it and gave impetus to the development of the country. Also, documentary novels help us to understand how our ancestors behaved in extreme situations, how they overcame difficulties and trials of fate. These stories show us the psychology and moral values of the Kazakh people during the times of famine and colonization. Another key aspect of a documentary novel is its educational function, since by reading such stories we gain knowledge about the history of our people, about political reforms and the socio-cultural situation of the people of that time. Thus, when translating, it is unacceptable to distort information related to our history. In this regard, a translator bears a great responsibility, since documentary novels are a source of truthful information about our history.

To translate a documentary story successfully, the translator will need reference materials and dictionaries. Especially if the text contains historical and cultural terms. A dictionary helps to translate geographical names of objects, cultural traditions and realities accurately. There are many such specific terms in the documentary story "Silent Steppe". When working with such a work, it is also necessary to use a historical dictionary or encyclopedia, which will help the translator correctly interpret the events, names and facts indicated in the text. While translating cultural realities or phraseological units, the translator can use specialized cultural dictionaries to eliminate translation errors.

In addition to dictionaries and encyclopedias, to translate any text successfully, a translator must rely on his or her professional qualities. For this reason, an important aspect of a quality translation is the translator's skills.

Literature

1. Literaturnyj enciklopedicheskij slovar' [Electronic resource]. – Available at: <https://literary-encyclopedia.academic.ru> (accessed: 15.02.2025) [in Russian]
2. Kostyukova T.A., Saini S. Dokumental'naya proza. Specifika zhanra [Documentary prose. Specificity of the genre]. Philology and Linguistics, 1-8 (2015). – URL: https://www.researchgate.net/publication/336836045_DOKUMENTALNAA_PROZA_SPECIFIKA_ZANRA (accessed: 13.03.2025) [in Russian]

3. Yemelyanova E.V. Topical Issues of Kazakhstan Translation. Sciences of Europe, 64, 32-35 (2021). [in Russian]

ӘОЖ 81'25

КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ СТИЛІНІҢ АУДАРМАСЫ: ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ, МАШИНАЛЫҚ АУДАРМА МЕН АДАМ АУДАРМАСЫНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУЫ (ЭРНЕСТ ХЕМИНГУЭЙДІҢ «КИЛИМАНДЖАРО – ҚАРЛЫ ТАУ» ӘҢГІМЕСІНІҢ НЕГІЗІНДЕ)

Нығметулла К.Б.

kamilanygmetulla@gmail.com

Maqsut Narikbayev University, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Бакеева А.Т.

Кез келген мәтінді басқа тілге аудару – мәдениет аралық қарым-қатынастың бір түрі болып есептеледі (Hussain, 2017). Оның ішінде әдеби шығармалардың аударма мәселесі ерекше маңызға ие. Ауыспалы мағына, көркемдеуіш құралдар мен ерекше сөйлем құрылыстарына бай әдеби шығармаларды заманауи технологиялар қаншалықты ұтымды аудару алатындығы әлі де дау тудыратын мәселе (Omar, 2020). Дублин университетінде жарияланған «Машиналық аударма әдебиетке дайын ба?» атты мақалада авторлар қазіргі күні кеңінен қолданылып жатқан құралдарының әдеби шығармаларды аудару қабілетін тексереді. Бұл мәселе аясында біршама мақалалар мен зерттеулер жазылғанмен, күні кеше пайда болып, бүгінде 400 миллионға жуық қолданушысы бар ChatGPT (Duarte, 2025) сияқты жасанды интеллект (ЖИ) құралдарының аудармаға қосып жатқан үлесі тысқары қалуда.

Мақаланың мақсаты: дәстүрлі аударма, көпшілікке үйреншікті болып кеткен машиналық аударма мен енді өріс жайып келе жатқан жасанды зияттың аудармасын салыстыра отырып, олардың көркем әдеби шығарманы жеткізудің өзгешеліктерін бақылау, аудармаға баға беру.

Зерттеуге таңдалған негізгі нысан - Эрнест Хемингуэйдің ағылшын тілді «The Snows of Kilimanjaro» әңгімесі. Зерттеу барысында бұл шығарма ағылшын тілінен машиналық аударма және жасанды интеллект арқылы қазақ тіліне аударылды. Аударма жасауда Google translate, ChatGPT қосымшалары қолданылды. Сондай-ақ автор аудармасымен салыстыру жүргізу мақсатынды Н. Әбуталиевпен аударылған «Килиманджаро – қарлы тау» атты қазақша нұсқадағы әңгіме алынды. 3 түрлі аударма жасалған соң, ең ерекше мысалдар таңдап алынып, негізгі зерттеу әдісі - салыстырмалы сарапта жүргізілді. Аударма нұсқалары тілдік қолданыс, сөйлем құрылысы, мағына дұрыстығы, ойдың тиянақтылығы тұрғысынан қарастырылды.

Машиналық аударма, авторлық аударма мен ЖИ аудармаларын салыстыру барысында мәтіндердің айтарлықтай айырмашылықтары байқалды. Бір мәтіннің негізінде аударылғанмен, әр әдіс аудармаға өзіндік із қалдырған. Барлық аудармалардың ерекшеліктерін атап өту мақала көлеміне сай келмейтіндіктен, нәтижелер бөлімінде тек қана он үзінді мысал ретінде келтіріліп, кестеде бейнеленген (1-кесте).

1-кесте. «The Snows of Kilimanjaro» әңгімесінің аудармаларына салыстырмалы талдау.

Түпнұсқа	Google translate аудармасы	ChatGPT аудармасы	Автор аудармасы Н. Әбуталиев
"That's cowardly."	«Бұл қорқақ».	"Бұл – қорқақтық."	— Әй, қорқақсың-ау, шіркінім!
"Thanks. I'll just have some tea. It's the Puss Moth you	"Рахмет. Мен шай ішіп алайын. Бұл сіз білетін Пус Мот. Мен	"Рахмет. Мен тек шай ішемін. Бұл Puss Moth, білесіз бе. Мен	— Рахмет. Шай ғана ішейін, тым кішкентай қауашақтай ұшақпен келіп